

Princip záchodového prkénka

27. září 2010, PARADOXY, Marek Hudema

Podle mnoha lidí jen málokterý vynález způsobil více manželských a partnerských hádek než záchodové prkénko. Předmět sporu

přirozeně je, v jaké poloze ho nechávat po odchodu z oné místnosti: vždy dole, nebo někdy nahoře? Co je lepší? Většina žen tvrdí, že první varianta, naopak muži dávají přednost druhé variantě. Do této problematiky se pustili i ekonomové. Ekonomie je totiž někdy definována jako věda o lidském chování ve světě omezených zdrojů a tam rozhodně patří i chování na záchodě a optimalizace úsilí na pokládání záchodového prkénka.

Jednu z prvních studií na téma polohy záchodového prkénka napsal ekonom z Michigan State University Jay Pil Choi. Za pomoci matematického aparátu dokázal, že je neefektivnější nechávat při odchodu z toalety prkénko v té poloze, v jaké bylo nastaveno kvůli použití záchodu: to znamená někdy dole a někdy nahoře. I když žena musí potom občas prkénko pokládat, celkově vykonaná práce je menší, než kdyby nutila muže vždy ho po sobě dávat dolů. Choi dokonce matematicky dokázal (někteří ekonomové milují, když jsou v jejich studiích kvanta matematických vzorců), že je to výhodnější, i kdyby náklady ženy na sundávání prkénka, třeba proto, že se ho štítí z hygienických důvodů, byly třikrát větší než na jeho pokládání u muže. Americký matematik indického původu Nand Vekatarman dokonce dokázal výhody prkénka nechávaného muži někdy ve zvednuté poloze matematickou simulací.

Ekonomové ale samozřejmě vědí, že nejde jen o celkové náklady, ale také o jejich rozdělení. V případě pravidla „nech být, jak bylo“ totiž při stejné frekvenci chození na záchod nese větší náklady na manipulaci s prkénkem, neboli musí ho častěji sundávat, žena. Je to nespravedlivé a může to ohrozit partnerské soužití! Richard Harter s trochou primitivní matematiky proto vypočítal, jak rozdělit náklady na prkénko spravedlivě. Řídit se jeho výsledkem přesně by vyžadovalo trochu složitější počítání návštěv na toaletě, nicméně dá se použít přibližné pravidlo: optimální pro stejné rozdělení nákladů je, aby po prvním vykonání malé potřeby dal muž prkénko dolů a při každém druhém ho může nechat nahoře. Harter doporučuje nechávat ho dole spíše večer, protože v opačném případě může žena snadno v noci v rozespalosti dosednout na mísu bez prkénka.

Proč ale značná část žen vyžaduje po mužích, aby po sobě vždy na záchodě uvedli prkénko do horizontální polohy? A proč se jim to většinou povede? Mužští ekonomové mohli sice ženy označit za neracionální tvory, ale sami vědí, že to vždy neplatí. Pro muže nepohodlný zvyk má zřejmě nějaké racionální vysvětlení. „Záhadu“ rozřešil tehdy v USA žijící pákistánský ekonom (a také novinář a hráč kriketu) Hammad Siddiqi. Na základě teorie her došel ve své studii k závěru, že muži a ženy dojdou ve „hře“ o to, v jaké poloze nechávat prkénko, právě k jedné strategii, která je neotřesitelná a kterou je nesnadné změnit: totiž k pravidlu vždy po sobě dávej prkénko dolů. A to přesto, že tahle strategie je z hlediska nákladů na zvedání a pokládání prkénka trapně neefektivní. „Tahle norma se asi brzy nezmění,“ lituje Siddiqi. K tomu je možné snad jen dodat, že jeho jako Pákistánec by to nemuselo až tak znepokojovat. Pákistánští muži totiž většinou močí v podřepu a na záchodě tureckého typu. Problém s prkénky je spíše výsadou Evropy a Ameriky.